

SUICIDE OR HOMICIDE? A CASE HISTORY

Małgorzata KOWANETZ, Alicja CZEREDERECKA

Institute of Forensic Research, Cracow

ABSTRACT: The article describes a case of a young man's death, in which investigators initially assumed that he had committed suicide, as witnesses' testimonies suggested the sudden occurrence of acute psychotic symptoms in the man. An expert psychologist's report, drawn up subsequently, in which a psychological profile of the deceased was created, led to the suggestion that the man had been the victim of a homicide. The case constituted a basis for deliberations on the role of psychologists in investigations of this kind. According to the authors, the participation of a psychologist as a consultant would be more effective.

KEY WORDS: Motives of suicide; Psychological profile of a deceased person; Expert psychologist's report.

Z Zagadnień Nauk Sądowych, z. XLI, 2000, 150–156

Received 7 April 2000; accepted 23 April 2000

The body of a 27-year-old policeman, Piotr N., was found on a lawn in front of the block of flats where he lived. He was dressed only in long trousers and socks and his identity card was lying under his head. The police immediately assumed that Piotr N. had committed suicide by jumping out of the window of his flat. According to the coroners, the injuries found on the body of the deceased were inflicted by "hard, blunt-edged instruments" which did not preclude that they had been caused by a fall from a certain height. A chemical and toxicological examination did not reveal "the presence of known organic poisons, including medical drugs, narcotics, pesticides". The alcohol content in the blood of the deceased was 0.4‰.

On the basis of the witnesses' testimonies it was established that the deceased had neither appeared at work the previous week, nor provided a sick-leave slip, although he had said he was going to provide one in conversations with his colleagues. At that time, his parents, with whom he was living, were away on holiday. In the course of the investigation, whether or not Piotr N. had been outside his flat anywhere was not proved conclusively. His sister and parents informed the police that they had managed to get in touch with Piotr N. by phone, two days prior to his death. The content of the conversation did not give any cause for alarm. Relevant information was provided by the policemen who had been sent by the superior officer of Piotr N. to check why he had not reported for work and talked to him in his flat, and

by a female neighbour who had been observing him throughout the day. Their reports suggested that Piotr N. had behaved strangely, as if he had been under the influence of drugs: his responses were inadequate to the situation, he exhibited unusual behaviour and, a week prior to his death, had asked the police for help, maintaining that he felt threatened by people in the vicinity of his house.

The prosecutor dropped the case, asserting that neither the witnesses' testimonies, nor the files relating to the examination of the body and the flat, nor the coroners' opinion gave any basis for assuming that the death of Piotr N. had been caused by a third party.

The parents of the deceased made a formal complaint as to the prosecutor's ruling, highlighting a series of flaws in the investigation. The Regional Prosecutor's Office took the complaint into consideration. In the course of further investigation, a criminalistic expert opinion was ordered, as well as a psychologist's expert opinion in order "to reconstruct the psychological profile of Piotr N., with a view to establishing possible suicidal motives and to carry out a psychological analysis of the circumstances of his death so as to ascertain or exclude another cause of his death".

A criminalistic expert stated that in his opinion the most probable version was that Piotr N. had been pushed out of the window of his flat. This opinion was supported by the traces on the body and the distance between the wall of the building and the localisation of the body.

While preparing the psychological expert's opinion the experts used the data contained in case files, psychological interviews with the parents, sister and the neighbour of Piotr N., as well as the analysis of photographs taken by the deceased and his creations provided by the family. Despite much effort they could not get hold of important materials, such as the results of psychological examinations to which Piotr N. had been subjected three years before in connection with the reappraisal of his professional status, and the notebook with his notes. All this suggested a certain degree of unwillingness on the part of the prosecutor's office to co-operate with the experts or underestimation of the role of such materials in the process of opinion making.

The obtained psychological data allowed the experts to state, among other things, that Piotr N. revealed an average level of intelligence, was socially adjusted, resistant to stress and could cope with difficult problems. He took sensible decisions in an independent way. He was able to easily establish contact with others, he was well disposed towards his surroundings and had strong emotional ties with his family. The analysis of his psychological state included, foremostly, the last day of Piotr N.'s life in view of observed symptoms of disorders which he had not exhibited previously. The obtained data led to an assumption that Piotr N. had been experiencing bad emotions or anxiety in the last period of his life, whose source might have been prob-

lems at work or an unsatisfying relationship with a girl. However, even the accumulation of these factors, taking into account the psychological structure of Piotr N., would not have led to a breakdown and to suicide attempts. It would rather have led to a feeling of discouragement and a short-term psychological crisis. At the same time, the obtained information provided certain suggestions as to the sudden occurrence of acute psychotic symptoms, such as delusions, fear and anxiety, although there had not been symptoms of mental disease up to that point in his life. In such a situation one can not exclude the possibility that Piotr N. experienced an intensification of psychosis symptoms which led to a deliberate jump out of the window. However, taking into consideration the psychological profile of the deceased, the version that Piotr N. had been the victim of a homicide seemed to be more plausible. In such a situation one should assume that something had happened during the last days of his life – something which threatened his life or his close relatives' lives and resulted in his absence from work and in his undertaking some actions which could not be reconstructed from the available material. The behaviour of the deceased, described by the witnesses as unusual and strange, might have been a symptom of experiencing fear and anxiety, which disorganised his actions. His pathological reaction to alcohol may have been an additional factor explaining his unusual behavioural symptoms – suggestions about the possibility of such reactions were obtained from the psychological interview.

On the basis of the gathered material, it was accepted that the most probable version of events, from the psychological point of view, was the version of the homicide of Piotr N. This version was additionally supported by criminalistic traces and the criminalistic expert's opinion. The hypothesis that Piotr N. had experienced acute psychotic symptoms, which had led to the jump out of the window, was considered less probable.

In summing up, one should underline a positive aspect of the case – the permission granted by the prosecutor to conduct a psychological interview with Piotr N.'s neighbour, who, among the witnesses testifying during the investigation, had the most information concerning the physical and psychological state of the victim in his last days. This was the first time that such permission had been granted; up to then prosecutors had not seen such a possibility in view of the existing criminal code. However, many difficulties were encountered in the course of preparing the expert's opinion. They partly resulted from the hypothesis (as to what had happened) initially accepted by the investigators. The unfounded assumption that the victim had committed suicide was decisive in the further course of investigation and at the same time made it more difficult to reconstruct the psychological profile of Piotr N. It was not established where Piotr N. had been, nor whether and with whom he had got in touch during the last days of his life, nor the content

of his conversations with colleagues who had earlier noticed his strange behaviour. Neither were such important documents as the diary of the deceased and the results of previous psychological examinations made available. The lack of these data made it more difficult to prepare the expert's opinion, especially the part concerning the reconstruction of the last days of Piotr N. This lack also prevented an unambiguous assessment as to whether his behaviour revealed symptoms of mental disease. The above-mentioned difficulties show that in cases such as this one the role of a psychologist as a consultant, rather than as an expert, is more advantageous. It would allow closer co-operation between the police, the prosecutor and the psychologist, and would contribute to gaining a more complete body of evidence, necessary for reconstructing a full psychological profile of the deceased, which would consequently provide a clear direction to the investigation and hence possibly shorten it. It is possible that in the above-mentioned case, a psychologist employed as a consultant rather than as an expert by the police might have had more "room to manoeuvre", due to the restricted nature of the flow of information concerning employees in this environment.

SAMOBÓJSTWO CZY ZABÓJSTWO? OPIS PRZYPADKU

Małgorzata KOWANETZ, Alicja CZEREDERECKA

Zwłoki 27-letniego policjanta, Piotra N., zostały znalezione na trawniku przed blokiem, w którym mieszkał. Był ubrany tylko w długie spodnie i skarpetki, spod głowy wystawał jego dowód osobisty. Policja od razu przyjęła, że Piotr N. popełnił samobójstwo, wyskakując z okna swojego mieszkania. Zdaniem biegłych lekarzy sądowych stwierdzone obrażenia na ciele zmarłego powstały w wyniku działania narzędzi „twardych, tępych lub tępokrawędzistych, a nic nie sprzeciwiało się przyjęciu, iż mogły one powstać od upadku z wysokości”. Z kolei badania chemiczno-toksykologiczne nie wykazały „obecności znanych trucizn organicznych, w tym leków, narkotyków, pestycydów”. Zawartość alkoholu w krwi zmarłego wynosiła 0,4 promila.

Na podstawie zeznań świadków ustalono, że Piotr N. przez ostatni tydzień nie zgłosił się w miejscu pracy, nie dostarczył też zwolnienia lekarskiego, mimo że zapowiadał to w rozmowach ze współpracownikami. W tym czasie rodzice, z którymi mieszkał, przebywali na wczasach. W toku śledztwa nie ustalono dokładnie, czy Piotr N. w ciągu ostatnich dni przebywał gdzieś poza swoim mieszkaniem; z informacji uzyskanych od rodziców i siostry wynikało, że udało im się skontaktować telefonicznie z Piotrem N. dwa dni przed jego śmiercią. Treść rozmowy z nim nie wzbudziła ich niepokoju. Istotnych informacji dotyczących stanu psychicznego Piotra N. w ostatnim dniu udzielili policjanci, którzy zostali wysłani do niego przez przełożonego Piotra N. w celu sprawdzenia, dlaczego nie zgłasza się do pracy i rozmawiali z nim w jego mieszkaniu oraz sąsiadka, która miała możliwość obserwowania go przez cały dzień. Ich relacje wskazywały, że Piotr N. zachowywał się dziwacznie, tak jakby znajdował się pod wpływem środków odurzających, jego wypowiedzi były nieadekwatne do sytuacji, ujawniał nietypowe dla niego zachowania, dzień przed śmiercią zwracał się do policji o pomoc, twierdząc, że czuje się zagrożony przez obce osoby znajdujące się w pobliżu jego domu.

Prokurator umorzył dochodzenie w sprawie uznając, że ani zeznania świadków, ani protokoły oględzin zwłok i mieszkania, ani opinia biegłych lekarzy sądowych nie dały podstaw do przyjęcia, że śmierć Piotra N. nastąpiła na skutek działania osób trzecich.

Rodzice zmarłego złożyli zażalenie na to postanowienie wysuwając szereg zarzutów podkreślających braki prowadzonego śledztwa. Prokuratura Okręgowa uwzględniła to zażalenie. W toku dalszego dochodzenia zlecono m.in. opracowanie ekspertyzy kryminalistycznej, a także opinii psychologicznej, w celu „odtworzenia portretu psychologicznego Piotra N. pod kątem ewentualnych motywów samobójczych oraz poddania psychologicznej analizie okoliczności jego śmierci w celu stwierdzenia lub wykluczenia innej przyczyny zgonu”.

Biegły z zakresu kryminalistyki w swojej opinii stwierdził, że najbardziej prawdopodobna jest wersja, iż Piotr N. został wypchnięty z okna swojego mieszkania, za czym przemawiały ślady na ciele oraz odległość położenia ciała od ściany budynku.

Opracowując opinię psychologiczną korzystano z danych zawartych w aktach sprawy, wywiadów psychologicznych z rodzicami, siostrą i sąsiadką Piotra N. oraz z analizy fotografii i wytworów zmarłego dostarczonych przez rodzinę. Pomimo starań nie udało się biegłym uzyskać ważnych materiałów w postaci wyników badań psychologicznych, którym poddał się trzy lata wcześniej Piotr N. w związku z kwalifikacją zawodową oraz jego notesu z notatkami, co sugerowało niechęć do współpracy prokuratury z biegłymi lub też bagatelizowanie sugestii o roli takich materiałów w opracowaniu ekspertyzy. Uzyskane dane psychologiczne pozwoliły stwierdzić m.in., że Piotr N. ujawniał przeciętny poziom inteligencji, był przystosowany społecznie, odporny na stres i potrafił radzić sobie w sytuacjach trudnych. Podejmował decyzje w sposób samodzielny i przemyślany. Łatwo nawiązywał kontakty z ludźmi, miał przyjazny i życzliwy stosunek do otoczenia, był silnie związany ze swoją rodziną. Analizując stan psychiczny wykorzystano szczególnie ostatnie dni życia Piotra N. ze względu na zaobserwowane u niego objawy zaburzeń, których wcześniej nigdy nie ujawniał. Uzyskane dane pozwoliły przyjąć, że Piotr N. w ostatnim okresie przeżywał przykre emocje lub niepokój, których źródłem mogły być m.in. niepowodzenia w pracy oraz nie w pełni satysfakcjonujący związek emocjonalny z dziewczyną. Jednak nawet skumulowanie tych czynników, biorąc pod uwagę strukturę psychiczną Piotra N., raczej nie doprowadziłoby do załamania i podejmowania prób samobójczych, lecz co najwyżej stałoby się powodem przeżywania zniechęcenia i krótkotrwałego kryzysu psychicznego. Jednocześnie uzyskane informacje dostarczyły pewnych sugestii co do nagłego wystąpienia u Piotra N. ostrych objawów psychotycznych o charakterze urojeniowo-prześladowczym i lękowym, chociaż w dotychczasowym przebiegu jego życia nie pojawiły się żadne symptomy choroby psychicznej. W takiej sytuacji nie można było wykluczyć, że u Piotra N. doszło do nasilenia objawów psychozy i doprowadziło do celowego skoku z okna lub wysunięcia się, które spowodowało upadek. Biorąc jednak pod uwagę portret psychologiczny zmarłego znacznie bardziej prawdopodobna wydawała się wersja, że Piotr N. stał się ofiarą zabójstwa. W takiej sytuacji należałoby przypuścić, że w ostatnich dniach wydarzyło się coś zagrażającego jego życiu lub najbliższym, co spowodowało nieobecność w pracy i być może podjęcie jakichś działań, których przebiegu nie pozwolił odtworzyć dostępny materiał. Opisywane przez świadków jego zachowanie odbierane jako nietypowe lub nawet dziwaczne mogło zatem być objawem przeżywania niepokoju, lęku, który dezorganizował jego działanie. Dodatkowym czynnikiem wyjaśniającym nietypowe objawy zachowania mogłaby być patologiczna reakcja na alkohol, a sugestie o możliwości takich reakcji dawały informacje uzyskane poprzez wywiad psychologiczny.

Na podstawie całości zebranego materiału przyjęto, że najbardziej prawdopodobną psychologicznie wersją wydarzeń było zabójstwo Piotra N. Za tą wersją przemawiały dodatkowo ślady kryminalistyczne i wynik ekspertyzy kryminalistycznej. Jako mniej prawdopodobną uznano hipotezę o wystąpieniu u Piotra N. ostrych objawów psychotycznych, które doprowadziły do skoku z okna.

Podsumowując, należy stwierdzić, że pozytywnym aspektem tego przypadku była zgoda prokuratora na przeprowadzenie wywiadu psychologicznego z sąsiadką Piotra N., która wśród świadków składających zeznania w toku postępowania, posiadała najwięcej informacji na temat stanu psychicznego ofiary w ostatnich dniach. Taka sytuacja zdarzyła się po raz pierwszy; dotąd prokuratorzy w podobnych przypadkach nie widzieli takiej możliwości ze względu na obowiązujące przepisy kodeksu

postępowania karnego. Jednocześnie jednak w trakcie opracowania ekspertyzy natrafiono na szereg trudności. Wynikały one między innymi z hipotezy co do przebiegu zdarzenia przyjętej wstępnie przez prowadzących śledztwo. Bezzasadne założenie, że ofiara popełniła samobójstwo, decydowało o dalszym toku śledztwa i stanowiło jednocześnie utrudnienie w odtworzeniu sylwetki psychologicznej Piotra N. Nie zostało ustalone miejsce pobytu Piotra N. ani też jego ewentualne kontakty w ostatnich dniach przed śmiercią, treść jego rozmów z kolegami z pracy, którzy wcześniej zwracali uwagę na jego dziwne zachowanie, nie dostarczono również biegłym tak ważnych materiałów, jak notes zmarłego i wyniki jego wcześniejszych badań psychologicznych. Brak tych danych w dużym stopniu utrudnił opracowanie ekspertyzy, zwłaszcza w części dotyczącej odtworzenia ostatnich dni Piotra N. i tym samym nie pozwolił na bardziej jednoznaczne wypowiedzenie się, czy prezentowane przez niego zachowanie miało charakter symptomów choroby psychicznej. Opisane trudności wskazują, zdaniem autorów, że w podobnych sprawach o wiele bardziej korzystna jest rola psychologa jako konsultanta niż jako eksperta. Pozwoliłoby to na ściślejszą współpracę policji, prokuratora i psychologa, przyczyniłoby się też do uzupełnienia materiałów dowodowych niezbędnych do pełniejszego opracowania portretu psychologicznego osoby zmarłej, a w konsekwencji ukierunkowania śledztwa i być może także skrócenia czasu trwania dochodzenia. Nie można wykluczyć, że w opisanym przypadku psycholog zatrudniony w policji miałby większe możliwości działania jako konsultant lub ekspert ze względu na hermetyczność przepływu informacji w tym środowisku na temat własnych pracowników.